

ראש ישיבת "חברוןגאולה"

**טוב אתה לישראל
מטיפה של גשמים, גלגל חמה ואב ואם**

1234567 m m m m

ת"ר: כשחלה רבי אליעזר נכנסו ארבעה זקנים לבקרו, ר' טרפון ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא. נענה ר"ט ואמר: טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים, שטיפה של גשמים בעולם הזה ורבי בעוה"ז ובעוה"ב. נענה ר"י ואמר: טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה, שגלגל חמה בעוה"ז ורבי בעוה"ז ובעוה"ב. נענה ראב"ע ואמר: טוב אתה לישראל יותר מאב ואם, שאב ואם בעוה"ז ורבי בעוה"ז ובעוה"ב (סנהדרין ק"א, א).

תלמידיו הגדולים של ר"א קשרו לראש רבם תוארים, ההולמים את מה שהיה הוא עבורם. כל אחד העריך את רבו בדרכו שלו. אך הכלל העולה מדברי כולם היה, כי הרב הוא יסוד החיים בעוה"ז ובעוה"ב. כשם שהחמה, הגשמים ואב ואם הם יסוד קיום האדם עלי אדמות.

ונראה להסביר כך את משלו של כל אחד ואחד מהם:

נענה ר"ט ואמר: טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים: כשם שהגרעין הטמון באדמה מקבל את כח צמיחתו מן הגשם — כך האדם. אמנם נשמת אלקים טמונה בגופו, אבל כדי שתגדל, תתעלה ותצמיח פרי הילולים, זקוקה היא לכח צמיחה. כח זה מקבל האדם מרבו (מפי מור מן הגרי"ח זצוקללה"ה). זאת ועוד, בכל אדם מצויים כוחות נפלאים. הם חבויים עמוק בתוכו, עד שלעתים גם האדם עצמו אינו יודע על קיומם ועל כן אין הוא מעריכם כראוי. תפקידו של הרב הוא, לגלות לו את הכוחות הללו להעמיד את האדם על הכשרונות המצויים בו, וללמדו כיצד להוציאם מן הכח אל הפועל. זו כוונת ר"ט שטוב הרב מטיפה של גשמים. ואיתא בגמ' מו"ק (ב, ב) דבמשקה מים לזרעים יש בו ב' מלאכות. האחת מלאכת חורש, דמרפה ארעא כחורש והשניה מלאכת זורע, דמצמח פיריו כזורע. כך היא גם השפעת הרב על תלמידיו. הוא משקה את תלמידיו בדברי תורה (שנמשלו למים) ופועלת ההשקיה הזאת פועלת עליהם בשתיים: "רפויי ארעא", דהיינו ריכוך הלב,

ריסון המדות ועידון הנפש, וכן "רצמוחי פירא" – הפריית כוחות הרוח והנפש החבויים והטמונים בפנימיות לבו של כל תלמיד ותלמיד.

"שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך" וגו' (משלי ה, ט"ו). ופירש"י: "שתה מים מבורך – מבאר שנתן לך הקב"ה לחלקך היא תורת משה". כלומר, כל אדם מישראל זוכה לחלק מסוים בתורה, מוגדר וקבוע. והוא אשר אנו אומרים: "ותן חלקנו בתורתך", בבחינת מים מכונסים הבאים במדה. "ונוזלים מתוך בארך", פירש"י: "מים חיים". כלומר, תחילה כמים מכונסים ולבסוף נובעין הם והולכין". היינו, ע"י שהאדם עמל ויגע בתורה, כשהוא מצרף לכך גם תפילה בפני מי שהחכמה שלו, זוכה הוא שבור המים המכונסים הופך למעיין. למעיין המתגבר ולנהר שאינו פוסק, המזכהו חלק בתורה הרבה יותר ממה שנקבע לו. הפיכתו של מקוה המים למעיין נובע באה לו לאדם מכח השפעתו של הרב.

טיפה של גשמים

כאשר אנו מעלים לנגד עינינו את דמותו של מרן רבינו המשגיח זצ"ל, כאשר אנו מפנים את מבטינו אחורה ורואים אותו ניצב על משמרתו בבית מדרש גדול וקדוש זה, אנו רואים רב שהי' דומה למלאך הממונה על העשב ואומר לו: גדל! הוא היה הרב שתבע ללא הרף מתלמידיו לצמות ולגדול. בעיקר דרש מהם שתהיה להם שאיפה לעליה, תשוקה לגדלות, לגדלות בהיקף, לגדלות בידיעת התורה לעומקה ולרוחבה. תמיד תמיד כשהיה משוחח עם תלמיד היתה בפיו התביעה: האם כבר סיימת ש"ס? הוא היה מן הראשונים שהתריעו נגד הצמצום והעניות בידיעת התורה שפשו במחננו, עד שאפילו השאיפה לגדול כמעט ונעלמה.

מי שזכה לראות את מרן זצ"ל ראה כיצד היה נאה דורש ונאה מקיים. הוא הגשים בעצמו את מה שתבע מאחרים. אחד מגדולי התלמידים העיד, שעוד לפני כחמישים שנה היה המשגיח זצ"ל המיוחד בישיבה הק'. לא היה מקצוע בתורה שאי אפשר היה לעסוק עמו. במיוחד היה ידוע כמומחה גדול באהלות ובטהרות. וכאשר עמד לפני מלכים – מאן מלכי רבנן, עוררה הבנתו המיוחדת והישרה, התפעלות.

מרגליה בפומיה ש"לימוד ע"מ לעשות" הגדול ביותר הוא – ע"מ להיות ת"ח. היינו, שכל מציאות האדם תהי' – ת"ח. כי מציאותו של ת"ח היא מציאות אחרת, עולם אחר, כמאמרם ז"ל: מה היין ניכר בגוף, כך דברי תורה ניכרים בגוף. והם מרמזים ומראים באצבע ואומרים: זהו תלמיד חכם!

ואיך אפשר לזכות למציאות זו? כך שמעתי מפיו זצ"ל: "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתני בבית ה' כל ימי חיי (תהילים כ"ז, ד) וגו'. "אותה אבקש".

אותה — ולא אותה ואת חבירתה. אותה לבדה" (סוטה ח' א'). אותה — ולא זולתה. אין את נפשי אלא לזו בלבד ותו לא מירי. אין בלבי שום שאיפה ובקשה אחרת מלבדה. ורק שאיפה זו בשם שאלה תקרא. וכאשר זו היא הבקשה אזי זוכים לשבת בבית ה' לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. כלשון החסיד בחוה"ל שער חשה"נ: "כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת עוה"ז ואהבת עוה"ב".

זו היא הטיפה של גשמים שהרעיף עלינו רבנו זצ"ל.

נענה ר"י ואמר: טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה: החמה כוחה בשמים, גם מאירה וגם מחממת. כך מצמיחה ומגדלת היא את הפירות. בדומה לה הוא הרב, הוא רבנו המשגיח זצ"ל. הוא היה שמש שהאירה וחיממה. אשר הקרינה אור וחימום על כל יחיד. חום מופלא זה שיצא מלבו הטהור היא שגידלה, הצמיחה והעלתה מעלה מעלה את תלמידיו כולם.

שמש זו שלחה זהרי השפעתה בעצם מהותה. שמש דמותו אמרה כל כולה חינוך, נכבדות. כל כולו היה ריכוז וכבוד ראש, בלא שום קורטוב של "לייבטקייט". תדיר ראינוהו תפוס שרעפים, במחשבות עמוקות. והכל, במתינות ובישוב הדעת. יכולים אנו להצביע ולגלות מיד, מי הם הנמנים על חבורות תלמידיו, מחונכיו של המשגיח זצ"ל. כי הם מיוחדים וניכרים בכל הנהגתם, בלימודם, בעבודת התפילה שלהם, ברצינות ובכבוד ראש, ב"נכבדות" שלהם.

גלגל חמה

"נענה ראב"ע ואמר: טוב אתה לישראל יותר מאב ואם": הבית, בית האב והאם הוא המקום בו מתפתח וגדל האדם. שם הוא צומח והופך לאיש בין אנשים. גם הרב הוא בית לתלמיד. מקום צמיחתו והתפתחותו הרוחנית. כפי שהרגיש אלישע שצעק ביום הלקח ממנו אליהו הנביא: "ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי" וגו'. ואמרו ז"ל (מו"ק כ"ו א'): "אבי אבי" זה אביו ואמו. "ורב יוסף מתרגם אבי אבי — רבי רבי". כי הרב הוא כאביו וכאמו של התלמיד.

אזכרה ימים מקדם, את הימים בהם באנו לביתו הפתוח לרווחה של המשגיח זצ"ל. בית, שהיה ממש כבית אב ואם. כל אחד היה נכנס לשם כנכנס לתוך שלו, כנכנס לבית ההורים. ומופלא הדבר, שלמרות כובד הראש והרצינות היתירה שאפפה אותו, היתה הרגשה נעימה מאד בבית זה. הרגשה של בית אב ואם. אזכרה בגעגועים את מסיבות החג בבית המשגיח זצ"ל. רישומן וטעמן הטוב לא פג מקרבנו עד היום.

טוב מאב ואם

ועוד בחינה הבחנו ברבנו זצ"ל. אמרו ז"ל (שמו"ר פ"ב, ב): ומשה היה רועה – ולמי בוחן? לצדיק, שנא' "ה' צדיק יבחן". ובמה הוא בוחן במרעה צאן, בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה שנא' "ויקחהו ממכלאות צאן". מהו "ממכלאות צאן"? כמו "ויכלא הגשם" (בראשית ח). היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני, ואחר כך מוציא הבחורים שהיו אוכלין עשב הקשה. אמר הקב"ה מי שידע לרעות הצאן איש לפי כוחו יבא וירעה בעמי, הה"ד (תהילים ע"ח): ומאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו. ואף משה לא בחן הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו, כשהיה משרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי, ורץ אחריו עד שהגיע לחסית. כיון שהגיע לחסית נודמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו, אמר: אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עייף אתה, הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, אמר הקב"ה: יש לך רחמים לנהוג צאנו של ב"ז כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל. הוי: "ומשה היה רועה".

נתבונן נא מעט בדברי חז"ל אלו. שנים העמיד הקב"ה במבחן הצאן דוד ומשה רבנו. אולם קיים הבדל בין שני המבחנים הללו. דוד המלך, "מלך ישראל חי וקיים" (ר"ה כ"ה, א), "שלו הוא לב כל קהל ישראל" (כלשון הרמב"ם בהלכות מלכים פ"ג ה"ו כשהוא מסביר את דרגתו של המלך), נבחן בהנהגה הכללית של צאנו. הוא נבדק ע"י הקב"ה בדרך בה אירגן וסידר כל סוג בפני עצמו. כל קבוצה לפי כוחה. הגדולים לעצמם והקטנים לעצמם.

אבל כור המבחן של משה רבינו, רעיא מהימנא, היה כיצר מתבטאת אצלו הדאגה לפרט, לשה הבודד. כי משה רבנו מסמל, מתחילתו ועד סופו, את הנשיאה בעול עם חבירו, ככתוב: "ויגדל משה וירא בסבלותם" וגו' (שמות ב, י"א), ופירש"י: "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עמהם". ובמדרש שם: "היה בוכה ואומר, חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם, והיה נותן כתיפו ומסייע לכל אחד ואחד מהם". הרי לנו, שהנשיאה בעול עם חבירו הוא מהותו של משה רבינו. ולא רק כלפי אחיו נהג כך, כי אם גם כאשר בא למדין הציל את בנות יתרו מן הצרה בה היו נתונים, כנאמר: "ויקם משה ויושיען וישק את צאנם" (שמות ב, י"ט). על כן כאשר רץ אחרי השה שברח מן העדר, והרכיבו על כתיפו, עמד בבחינה שלו, היא – הדאגה לפרט הבודד בתוך הכלל.

ועוד אז"ל (במדרש שמו"ר פ"א, כ"ז): "אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים. אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך. הה"ד: "וירא ה' כי סר לראות" (שמות ג, ד). ראה הקב"ה

שמשוה סר מכל עסקיו כדי לראות בסבלותם, לפיכך: "ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה" (שם). היינו, שמשוה רבינו אדון הנביאים, אב לנביאים לפניו ולבאים אחריו, זכה לדרגת הנבואה המיוחדת לו, מכח דרגתו בנשיאה בעול עם חבירו.

ולא עוד, אלא שתחילת הגילוי הנבואי של משה רבינו בסנה, היה באמצעות גילוי מדת הנשוא בעול עם חבירו של מעלה, וכדכתיב: "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה" (שמות ג' ב'), ופירש"י: "ולא מתוך אילן אחר, משום עמו אנכי בצרה" (תהלים צ"א, ט"ו), ו"בכל צרתם לו צר" (ישעיה ס"ג, ט). מידה כנגד מידה.

זו היתה דמותו של המשגיח זצ"ל. בכל מהותו נשא בעול עם חבירו, נשא בעול עם כל יחיד ויחיד. היה הופך ומחטט בסוגיא האישית של כל תלמיד ותלמיד, חודר אל מעמקיה להעלות ארוכה למכתה, למצוא לה את הפתרון הראוי. רבנו היה דוגמא מובהקת של "נשא בעול עם חבירו".

גם זאת מצאנו אצל רבנו זצ"ל.

הגמ' (ב"מ פ"ו, ב) אומרת, שאברהם אבינו שחט עבור שלשת האורחים של בהמות כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל. וברש"י שם: "מעדן-מלכים ושרים הוא". מופלא הדבר, אברהם אבינו נהג מנהג מלכים ושרים בשלשת האורחים למרות שנדמו לו כערבים. וכל כך למה? משום שיחביב אדם שנברא בצלם (אבות ג, י"ד). ואם נברא בצלם הרי, הוא בן מלך, וצריך לנהוג בו כבוד בהתאם כדרך בני מלכים, ולהאכילם מעדני מלכים ושרים.

ושאל המשגיח זצ"ל: לשם מה צריך היה אברהם לשחוט שלש בהמות כדי להאכילן לשונות בחרדל? וכי לא היה די בשחיטת בהמה אחת, גדולה שתספיק לכולם? אלא, שאברהם אבינו רצה שאורחיו ידעו שבעיניו כל אחד מהם הוא בן יחיד, הראוי שישחטו עבורו בהמה שלימה, כדי להאכילו מעדנים.

זהו גילוי ממידת החסד שהיתה טבועה במהותו של אברהם אבינו. חסד, שיסודו בדבקות עליונה במידותיו של הקב"ה. עניין נשגב זה אנו יודעים מתורתו של הסבא זצוקללה"ה, שהאיר את עינינו להתבונן בבריאת העולם, ולהבחין שהקב"ה ברא אותו על כל פרטיו ודקדוקיו, עבור אדם אחד ויחידי. ואם כך היה בתחילת הבריאה, כן הוא בכל עת ובכל שעה. כדבריהם ז"ל: "לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבלי נברא העולם" (סנהדרין ל"ז, א). ואם כן, הקב"ה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, בורא בכל יום ובכל שעה, את השמש, הירח והכוכבים, את החי, הצומח והדומם, הכל עבור כל יחיד ויחיד מבאי עולם. כך היא הנהגתו ית'!

לאמיתו של דבר מפורשים הדברים בדבריהם ז"ל (סנהדרין ל"ח א): "ת"ר, אדם נברא בע"ש ומפני מה וכו'. ד"א, כדי שיכנס לסעודה מיד. משל למלך בוי"ד שבנה פלטרין ושיכללו והתקין סעודה ואח"כ הכניס אורחיו שנא' "חכמות בנתה ביתה חצבה עמודי' שבעה. טבחה טבחה, מסכה יינה, אף ערכה שולחנה שלחה נערותיה תקרא' וגו' (משלי ט, א"ב). 'חכמות בנתה ביתה' – זו מדתו של הקב"ה שברא את כל העולם כולו בחכמה. 'חצבה עמודי' שבעה' – אלו שבעת ימי בראשית, טבחה טבחה, מסכה יינה, אף ערכה שולחנה' – אלו ימים ונהרות וכל צרכי עולם. 'שלחה נערותיה תקרא' – זה אדם וחווה. הרי שכל הבריאה, על כל פרטי' ועניני', היא עריכת שולחן לפני אדם וחווה. אולם לא רק לפני אדם וחווה היתה עריכת שולחן זו כי אם בפני כל באי עולם. כלשון הגמ' (קידושין ל"ב, א): "הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לכל אחד ואחד".

מכאן למד אברהם אבינו כיצד לנהוג באורחיו. הוא עורך שולחן לכל אחד ואחד מאורחיו, שנברא בצלם, שהוא בן מלך וצריך להאכילו לשון בחדל – מעדן מלכים ושרים. זו היא המורשת מבית אברהם אבינו, ברית חסדו אשר הנחילנו.

1234567

כזה היה החינוך שקיבלנו. זה היה בית מדרש בו גדלנו. פעם סיפר המשגיח זצ"ל שכאשר באחת ההזדמנויות שימש את הסבא זצ"ל סטה קלות מצורת ההגשה המקובלת, הסבא זצ"ל העיר לו על כך, והוא השיב: אינני מלצר (כלומר, המדקדק ביותר על אופן ההגשה). הסבא זצ"ל הגיב בחריפות על תשובתו. הוסיף המשגיח ואמר לנו שבכוונה תחילה השיב תשובה זו כי רצה לקבל את תגובתו של הסבא זצ"ל. כך צריכה שתהי' ההתייחסות לאדם שנברא בצלם. לדאוג למעדן מלכים ושרים. ולערוך שולחן לכל אחד ואחד.

חזינו במדה זו אצל המשגיח זצ"ל. ראינו את מעלת הנשא בעול עם חבירו שלו. הנשיאה בעול עם כל אחד ואחד לעצמו. הלא כל אחד הוא עולם מלא. וראוי ליחד לו את כל תשומת הלב את כל העצמיות והמחשבה.

בית מדרשו של המשגיח זצ"ל נשען על עוד יסוד גדול וחשוב, הוא מדת העין טובה. הוא הרבה לדבר עליה והיא היתה מיסודות הנהגתו עם התלמידים. כל ההתייחסות שלו אל תלמידיו היתה מושתתת על מדת עין טובה.

שנינו במסכת אבות (פ"ה, י"ט): "כל מי שיש בו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו וכו': עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה – מתלמידיו של אברהם אבינו". וכתב רבינו יונה (בפירושו לאבות, שם): "בא ללמדנו שבשלשה דברים האלה אשר זכר כוללים כל השלימות ואם רבו חלקיו. כלומר, מערכת המדות המקפת את כל האדם חלוקה היא לשלשה חלקים. א. בין אדם למקום,

ב. בין אדם לעצמו ג. ובין אדם לחבירו. המדה הבסיסית של בין אדם למקום היא מדת רוח נמוכה, היינו ענוה. היפוכה – רוח גבוהה, היינו גאווה. אף שהיא באה לידי ביטוי גם בין אדם לעצמו וגם בין אדם לחבירו, עיקרה בין אדם למקום. המדה העיקרית בין אדם לעצמו, היא מדת נפש שפלה, היינו פרישות וההתרחקות מן התאוה. בעוד המדה היסודית של בין אדם לחבירו היא עין טובה המצמיחה תוצאות חיים, מדת ההטבה, החסד, הרחמים ושאר המדות הטובות והנכונות שבין אדם לחבירו. כאן, בבית מדרש קדוש זה, שתורת בין אדם לחבירו היא יסוד מוסד שלו, היתה מדת עין טובה מעיקרי משנתו.

זאת ועוד, באורח חייו והנהגתו של המשגיח זצ"ל למדנו שזו הדרך הסלולה כדי לגדל ולחנך תלמידים. היינו, שההתייחסות אליהם תהיה התייחסות של עין טובה. אנו מבחינים כאן בנקודה נפלאה. בפירוש הכתוב בששת ימי הבריאה: "וירא אלוקים כי טוב" (בראשית א, ד). ובגמר הבריאה: "וירא אלוקים... והנה טוב מאוד" (שם ל"א). וכתב הרמב"ן בריש בראשית בזה"ל: "שרצה בקיומו לעד, והוסיף בכאן את האור שאילו אמר סתם 'וירא אלוקים כי טוב' היה חוזר על בריאת השמים והארץ ולא גזר בהם עדיין הקיום כי לא עמדו ככה, אבל מן החומר הנברא בראשון נעשה בשני רקיע ובשליש נפרדו המים, והעפר, ונעשית היבשה שקראה ארץ. ואז גזר בהם הקיום. ואמר בהם וירא אלוקים כי טוב", עכ"ל. הרי לנו, שהראיה כי טוב, מובנו שהקב"ה השרה כביכול את עינו הטובה ית' על בריאתו. בדרך שאמרו ז"ל במדרש (ב"ר פ"ט ד'): "כך אמר הקב"ה לעולמו, עולמי עולמי! הלואי תהא מעלת חן לפני בכל עת, כשם שהעלית כן לפני בשעה זו". טוב זה הוא כח הקיום הנצחי הטמון בעמקי הבריאה (ומשום ד"טוב" פירושו קיום, וכאותה שאמרו (ב"ק נ"ה א), דלפיכך לא נאמר טוב בדברות הראשונות הואיל וסופן להשתבר).

על כן, כאשר ההתייחסות לתלמיד משופעת בעין טובה, יש בהתייחסות זו כח מקיים ומשמר של כל הקנינים הנפשיים וההישגים הרוחניים של התלמיד. הסתכלות שכזאת מבטיחה שאלו יהיו מקוימים בו ושמורים באוצרות רוחו ונפשו לנצח. יותר מאב ואם.

תעמוד זכותו הגדולה למשפחה הדגולה והנכבדה. לרבנית הדגולה תליט"א, אשת חסד ומקור חסד בלי גבול, לבניו ולחתנו רבנן שליט"א, מרביצי תורה ומוסר גדולים, ולישיבות ה', ששרשן ויסודן בבית מדרשו של זקן, הסבא זצוק"ל, לכל הישיבות הק' ולכל בני התורה די בכל אתר. ויקיים בנו היעוד האמור בנבואה (ישעיה כ"ה, ח): "בלע המות לנצח ומחה היא דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר" בב"א.